

ODLIKOVANJA BOSNE I HERCEGOVINE III.

Autor je u svom trećem članku o ratnim priznanjima i odlikovanjima Republike Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine obradio neke nove činjenice o toj materiji, a do kojih nije mogao doći pišući prethodna dva članka.

Posebno treba istaknuti opis pripremljenih radnih materijala koji su prethodili, za potrebe Armije RBiH, usvajanju dijela ratnih priznanja i odlikovanja.

Na žalost, Federacija Bosne i Hercegovine nema još svojih odlikovanja, no postupak o tome još traje.

Ako nešto izgubiš, vjeruj mi, to će biti zbog toga, da nešto bolje dobiješ. Nikad nisu dostojni oni za koje se p eviše borimo, a oni sami ništa ne daju.

Ivo Andrić

Razvoj sustava odlikovanja u Republici Bosni i Hercegovini, kao samostalnoj državi nakon raspada socijalističke Jugoslavije, može se podijeliti u tri razdoblja, i to

- doba rata 1992. - 1995.,
- doba neps redno ps lije rata,
- doba od 2003godine.

U ratu s neprijateljem nadmoćnijim u svakom pogledu, pored razvijanja materijalno-tehničkih sredstava i ljudstva, nametnulo se i pitanje motivacije, pa su osmišljena, kao i u svim vojskama, ratna priznanja. Jer potencijal ljudstva u oružanim snagama RBiH nije bio upitan, no bilo je potrebno stalno jačati borbeni moral, a samim tim utvrditi i određena ratna priznanja.

Profesor Mesud Šadinlija, s Odsjeka prvi jesti sarajevskog Filozofskog fakulteta, u svom radu kaže: „... U početku je, od strane ŠVK OSRBiH, bilo primjetnog oklijevanja da se praksa dodjeljivanja individualnih ratnih priznanja jednostavno preslika na vrednovanje doprinosa kolektiva. Osim standardne forme pohvala jedinicama za borbene rezultate, neka viša forma konkretnog i zvaničnog ratnog priznanja nije prakticirana.

Na svojevrsnu prelaznu formu i prvi pokušaj da se artikulira način dodjele kolektivnog ratnog priznanja nailazimo u avgustu 1992. godine, kada je načelnik ŠVK OSRBiH Sefer Halilović sa 17 Zlatnih ljiljana nagradio pripadnike specijalne jedinice „Osa” i istom naredbom donio odluku da ubuduće ta jedinica nosi naziv „Osa - Zlatni ljiljani”.

Od ove prelazne forme do normiranja Zlatnog ljiljana kao najvećeg individualnog i kolektivnog ratnog priznanja koje se dodjeljuje pripadnicima OSRBiH i građanima RBiH od strane Načelnika ŠVK OSRBiH, prošlo je nešto više od mjesec dana.”¹

¹ Mesud Šadinlija, Počasni nazivi - kolektivna ratna priznanja u Armiji Bosne i Hercegovine, izvorni znanstveni rad

Dana 1. listopada 1992. donesen je Pravilnik o dodjeli ratnog priznanja Zlatni ljiljan. Ono je kao prvom dobitniku dodijeljeno Profesionalnoj vatragasnoj brigadi Grada Sarajeva, a 6. listopada 1992. bilo je dodijeljeno gardijskoj brigadi Armije RBiH „Delte“. To su bile jedine dodjele toga priznanja kao kolektivnog ratnog priznanja.

Nije poznato zašto je ta praksa prekinuta. Možda je razlog bila i ne baš dobro osmišljena dodjela, iako se njome nisu umanjivali rezultati zalaganja i borbe odlikovanih jedinica.

Pred samu prvu godišnjicu postojanja Armije RBiH, 9. travnja 1993. uputio je ŠVK OSRBih² podčinjenim komandama zahtjev da dostave prijedloge odgovarajućeg naziva za isticanje najboljih jedinica Armije RBiH.

Iskristalizirala su se dva počasna naziva: Slavna i Viteška, kao kolektivna ratna priznanja. Naziv Slavna mogao je biti promijenjen u viši rang Viteška. Počasni naziv Viteška dobilo je 18 brigada, a naziv Slavna 8 brigada Armije RBiH.³

Iako su Zakonom iz 1994. godine utvrđena odlikovanja RBiH, u Službenom listu RBiH broj 3/1994 objavljeni su Pravilnici o priznanjima i stimulativnim mjerama u OS RBiH. Tim pravilnicima ukinut je oblik kolektivnoga priznanja i utemeljena su ratna priznanja: Značka Zlatni ljiljan⁴ za pripadnike Armije RBiH te Zlatna policijska značka, Policijska medalja za hrabrost i Srebrna policijska značka za pripadnike Ministarstva unutrašnjih poslova.

Skoro godinu dana kasnije, 25. studenog 1995. u Službenom listu Armije RBiH, broj 3 objavljena su Uputstva komandanta Generalštaba Armije RBiH o Ratnom priznanju značka Zlatni ljiljan, kao najvišem vojnom priznanju Armije RBiH, o Ratnom priznanju Srebrni štit, o ratnom priznanju Plaketa oružanih snaga i o ratnom priznanju Ljiljan zahvalnosti.

Nakon stihijnosti, lutanja i nejasnoća vezanih za razinu nadležnosti dodjeljivanja i za same kriterije dodjeljivanja, projekt je preuzeo Štab vrhovne komande Armije BiH.

Prijedlog za uvođenje priznanja, među njima i za Zlatni ljiljan, sredinom 1992. godine, dao je Generalštab Armije BiH u sastavu: Stjepan Šiber, Sefer Halilović, Rifat Bjelajac i Jovan Divjak.

U izradi prijedloga odlikovanja sudjelovali su kapetan Senad Pezo, Sakib Oković i Emir Salihović, a završnu prezentaciju izradio je Halim Koro. Iako se u timu za izradu prijedloga spominje i natporučnica Elida Čaušević, ona nije izravno sudjelovala u izradi prijedloga, ali je jako puno pridonijela tome da prijedlozi lakše prođu vojnu proceduru.

Navedena grupa autora izradila je prijedloge za:

1. Orden heroja oslobođilačkog rata,
2. Orden zlatnih mačeva,
3. Orden zlatnog grba s mačevima,

² ŠVK OSRBih - Štab vrhovne komande oružanih snaga RBiH.

³ Vidi pd 1.

⁴ Mnogi se pitaju zašto ljiljan na bosansko-hercegovačkim insignijama. To je tisućgodišnji simbol Bosne, *lilium bosniacum*, endemični cvijet, korišten kao simbol još od srednjeg vijeka na kovanom novcu, na zastavama, u plemićkim grbovima, posebice u doba dinastije Kotromanića, koji su ga imali na svom grbu.

4M edalju za hrabrost,

5. Spomen medalju otpora.

Akademski slikar i grafičar Fuad Hadžihalilović iz Sarajeva, inače član ULUPUBiH, 2. siječnja 1995., na molbu odgovarajuće službe ARBiH dao je nakon uvida u prijedloge rješenja ratnih priznanja svoje mišljenje, u kojem kaže „... mišljenja sam da je autor Senad Pezo, uz vrlo studiozan pristup ovom složenom zadatku uspio, kako idejno, tako i kvalitetom zanatske izvedbe vrlo uspješno odgovoriti ovom zahtjevnom zadatku.”⁵

Iste godine, 14. travnja, komandant armije general Rasim Delić svojim Uvjerenjem broj 8/2-587 2 pt vrdio je u ime generalštaba ARBiH da se kapitanu Senadu Pezi, pripadniku 141. brigade 1. korpusa ARBiH, i natporučnici Elidi Čaušević, pripadnici generalštaba ARBiH, priznaje koautorstvo u omjeru 50:50 za idejna rješenja plaketa i spomen medalje odlikovanja ARBiH.⁶

Spomen medalja otpora nije realizirana. Jedan od autora, Senad Pezo, predložio je izradu ove medalje za 500 dobitnika podijeljenih u tri ranga. Na žalost, njegov je prijedlog zagubljen. Inače za tu medalju postojao je i prijedlog predsjednika Alije Izetbegovića, da ona bude izrađena u tri varijante, s verzijama za muškarce i žene, a uz komentar da su muškarci i žene ravnopravni u podnošenju tereta agresije.

Slika 1.

⁵ - Vidi Mišljenje o prijedlogu grafičkih rješenja za ratna priznanja i odlikovanja i pohvale Armije BiH od 2. 1. 1995.

Senad Pezo i Sakib Oković izradili su više različitih skica i prijedloga za razna nekonkretizirana odlikovanja. Elementi s pojedinih skica kasnije su preneseni na stvarno realizirana odlikovanja. - Vidi slike u prilogu.

⁶ Uvjerenje komandanta generalštaba ARBiH broj 8/1-587 2 od 1441995.

1. RATNO PRIZNANJE ZNAČKA ZLATNI LJILJAN

Značka Zlatni ljiljan ratno je priznanje koje se dodjeljuje pripadnicima oružanih snaga, koji su se naročito istaknuli u oružanom suprotstavljanju agresoru, pridonijeli proširenju slobodnih dijelova Republike, izvršili više djela u kojima je došla do izražaja njihova lična hrabrost i požrtvovanje, pri čemu su agresoru naneseni znatni gubici u ljudstvu i materijalnim sredstvima.

Dobitniku toga priznanja, na osnovi naredbe Komandanta Glavnog štaba oružanih snaga, uručuje se na svečan način povelja, a pripadala mu je i novčana naknada od 500 DM preračunato u domaću valutu.

Značka Zlatni ljiljan može se iznimno dodijeliti i postumno.

Priznanje je bilo uvedeno, a nisu bili definirani njegov izgled i način dodjele, pa ga je komanda 1. Korpsa samostalno dodjeljivala.

Prva verzija priznanja dodijeljena je u kolovozu 1992. Taj Zlatni ljiljan sličio je Ljiljanu zahvalnosti, ali bez dragog kamenja.

Značku Zlatni ljiljan u kutiji s tekстом 15.4.92.-15.4.93., dodjeljivalo je Predsjedništvo RBiH na prijedlog načelnika Štaba vrhovne komande Sefera Halilovića.

Slika 2.

Slika 3.

U razdoblju 1995./1996. priznanje (druga verzija) verificirano je kao jednakovrijedno kasnije dodjeljivanoj Znački Zlatni ljiljan, a od Generalštaba Armije BiH. Njegovim dobitnicima priznato je i pravo na novčanu nagradu od 500,00 DEM.

Slika 4.

Za treću, konačnu verziju Značke Zlatni ljiljan, prijedlog je izradio tim za vizualni identitet Armije BiH, pri Generalštabu Armije. Predsjednik Komisije bio je Dževad Hozo, a komisija je završila rad 1995. godine.

Dizajn samog zlatnog ljiljana za grb BiH, kao i dizajn zastave RBiH, radio je Željko Bebek, koji je naps tio teritorij BiH 1992. godine i više se nije vratio.

Ratno priznanje Značka Zlatni ljiljan sastoji se od značke i povelje.

Značka se sastoji od štita s ljiljanom, pločicom i ukrasnom vrpcom.

Ljiljan je izrađen od 18 karatnoga zlata, veličine 20 x 15 mm, težine 2 grama; ukrašen je s pet poludragih kamena različite veličine (bijeli cirkon), i to jedan kamen veličine 1,5 mm, tri kamena veličine 2 mm i jedan kamen veličine 2,5 mm.

Štit na znački od srebra je, ima pozlaćeni rub od 24 karatnoga zlata, veličine je 26 x 21 mm, težine 8,4 grama. Oblik štita identičan je obliku državnoga grba. Na poledini štita držač je ukrasne vrpce.

Pripadajući dio značke jest i srebrna polukružna pločica, veličine 22 x 7 mm, težine 1,6 grama. Na pločici se nalaze četiri zelena poludraga kamena (suarogrin) veličine 1,5 mm. Na poledini je pločice igla za kopćanje. Pločica i štit povezani su svilenom vrp om širine 15 mm.

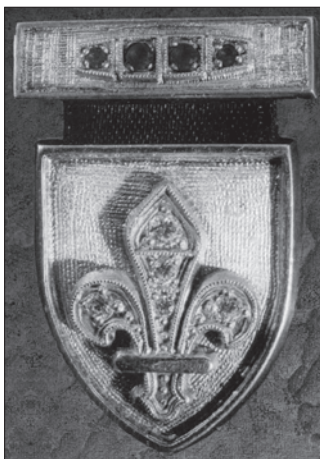
Povelja je izrađena offset tiskom u dominirajućem zelenom tonu, dimenzija 35 x 25 cm. Na povelji je, na desnoj strani, prikaz kamene podloge, s okomito rastavljenom pletenicom s upletenim cvijetom ljiljana. Povelju potpisuje komandant generalštaba armije.

Povelja može biti dodijeljena i postumno, ali tada je prikaz pletenice s lijeve strane.

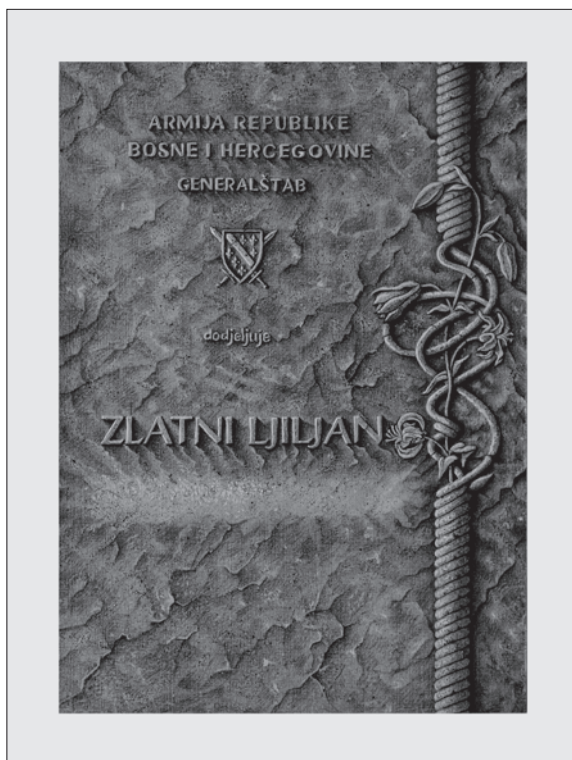
Ovo ratno priznanje može nositi samo odlikovani pripadnik oružanih snaga, u određenim svećanim prilikama, na lijevoj strani grudi. Promet tim priznanjem nije dopušten, a nije dopš tena ni izrada kop ja ili minijatura.

Ratnim priznanjem Značkom Zlatni ljiljan odlikovana su 1733 pripadnika Armije RBiH.

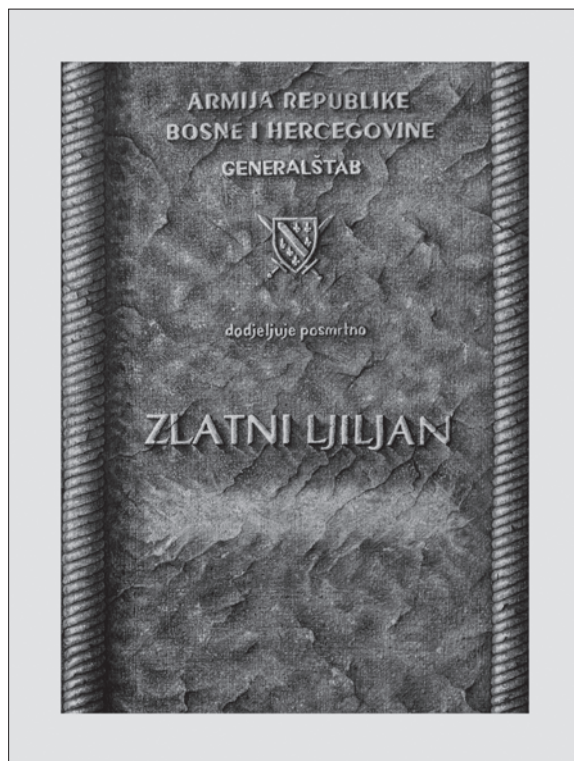
Značka Zlatni ljiljan najviše je ratno priznanje Armije BiH.

Slika 5.

Slika 6.

Slika 7.

ATNO PRIZNANJE SREBRNI ŠTIT

Dodjeljivano je samo pojedincima i nije se moglo ponovno dodjeljivati.

Priznanje se sastoji od značke i povelje.

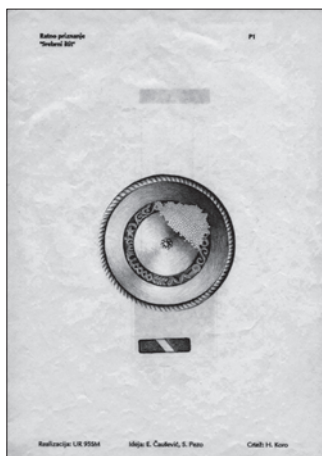
Značka prikazuje okrugli štit s rubnim pletenicama. Na štitu je reljefni prikaz Republike Bosne i Hercegovine u njezinim međunarodno priznatim granicama i zlatni vijenac od 9 kružno povezanih elemenata bosansko-hercegovačke ornamentike sa stećaka i nišana.

Štit je izrađen od srebra kakvoće 999/1000, težine 16 grama, promjera 35 mm, a vijenac je pozlaćen 24 karatnim zlatom.

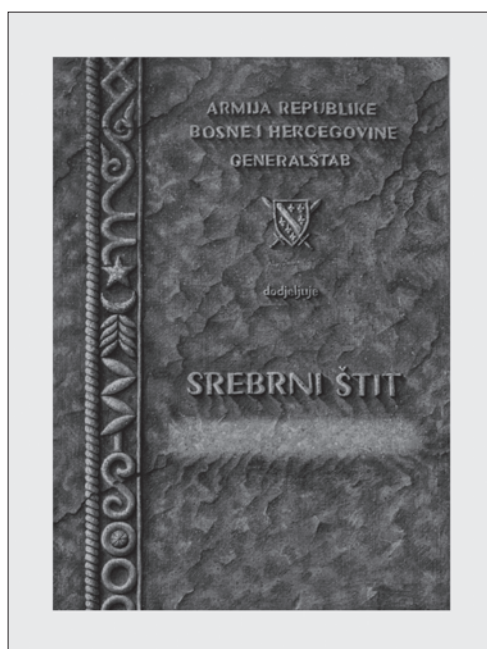
Povelja je izrađena u offset tisku srebrno-smeđe boje, ima prikaz kamene podloge i kamenoga friza identičnog vijencu štita, a okomito je postavljen na lijevoj strani povelje.

Povelja je dimenzija 35 x 25 cm, a potpisuje je komandant generalštaba Armije RBiH.

Priznanje Srebrni štit bilo je predviđeno za civilne osobe i organizacije, a cilj mu je zaštita vrijednosti Značke Zlatni ljiljan.

Slika 8.

Slika 9.

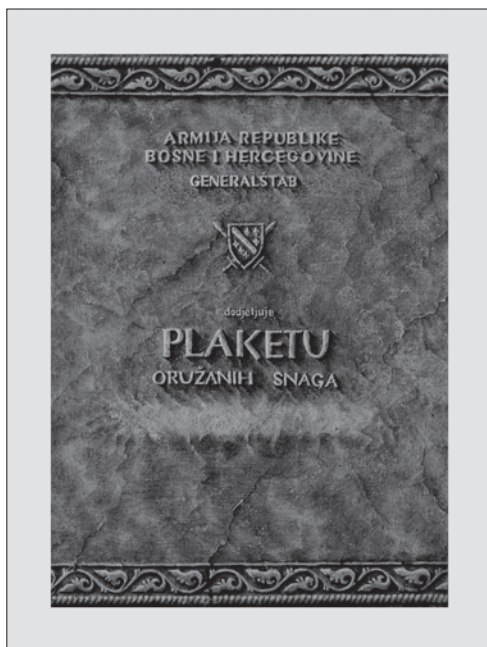
3. RATNO PRIZNANJE PLAKETA ORUŽANIH SNAGA

Plaketa je izrađena u offset tisku, u plavim tonovima, dimenzija 35 x 25 cm.

Na plaketi je prikaz kamene podloge s dva identična vodoravna kamena friza, uz gornji i donji rub plakete. Kameni frizovi predstavljaju kamenice i kamene reljef.

Plaketa se dodjeljuje samo pravnim osobama i može se dodijeliti samo jednom.

Uz plaketu se izdaje uvjerenje o dodjeli, koje potpisuju ministar obrane RBiH, odnosno komandant generalštaba Armije RBiH.

Slika 10.

ZLATNO PRIZNANJE LJILJAN ZAHVALNOSTI

To je osobno i kolektivno priznanje za aktivan ili angažiran odnos prema svim oblicima agresije na RBiH. Može biti dodijeljeno i stranim osobama, a i posmrtno.

Priznanje se sastoji od značke i povelje.

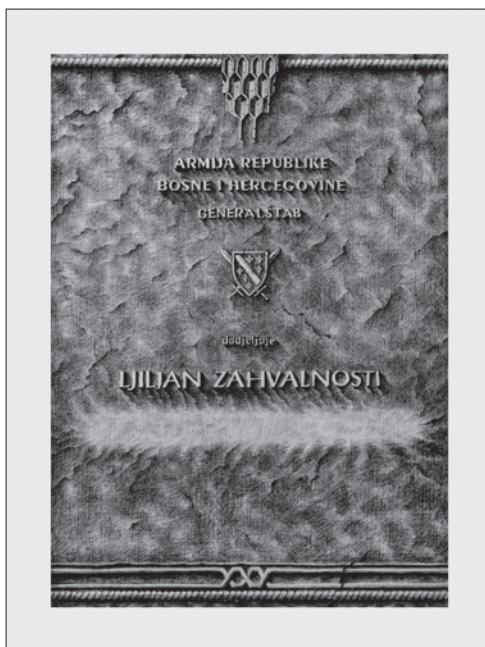
Značka ima oblik ljiljanova cvijeta ukrašenog dragim kamenjem i filigranskim laticama. Izrađena je od 18 karatnoga zlata, dimenzija 34 x 27 mm, debljine 4 mm, težine 8 grama. Na laticama i na gredi ukrasne su osnove od srebra (999/1000). U osnovi značke smješteno je 9 dragih kamenova raznih veličina (plavi safir, dijamant).

Povelja je izrađena u offset tisku, dimenzija 35 x 25 cm.

Na povelji je prikaz kamene povelje s pletenicom sa stalaktitima, uz gornji rub, i pletenicom s arabeskom kao frizom, uz donji rub.

Povelju potpisuje komandant Generalštaba Armije RBiH.

Priznanje Ljiljan zahvalnosti druga je stepenica za „zaštitu“ Zlatnog ljiljana, da ne bude dodjeljivano kao kolektivno priznanje. Njegova dodjela bila je predviđena za nevojne organizacije i pojedince, na osnovi mišljenja više instancije.

Slika 11.

Priznanje je p vobitno bilo zamišljeno kao p aketa. Dodjeljivao ga je komandant ARBiH Rasim Delić, uz mišljenje, odnosno suglasnost Ministarstva obrane.

Sustav odlikovanja nije bio do kraja razrađen, ali Predsjedništvo RBiH svojim je Ukazom od 14. travnja 1994. Ordenom heroja oslobodilačkog rata odlikovalo posmrtno devet p ipadnika Armije RBiH.

Iako je bio predviđen za ovo odlikovanje, ostao je neodlikovan brigadir Zaim Imamović, komandant obrane Goražda i 14. divizije ARBiH, koji je poginuo 9. listopada 1995., dva dana nakon teškog ranjavanja na Tiskovini (BiH), jer se taj orden p estao dodjeljivati nakon sp janja sve tri vojne kompone nte u BiH.

Orden heroja oslobodilačkog rata izradila je sarajevska zlatarska radionica Fahrudina Safića.

Ordenom zlatnog grba sa mačevima odlikovano je 13 pripadnika Armije RBiH.

Ordenom za vojne zasluge sa zlatnim mačevima odlikovano je 6 pripadnika Armije RBiH.

Medaljom za hrabrost odlikovano je 5 p ip dnika Armije RBiH.⁷

⁷ **Ordenom heroja oslobodilačkog rata** odlikovani su: Bešić Adema Adil, Hadžić Nezira Safet, Hodžić Selme Mehdim, Hujdur Husnije Mithat, Malkić Hamdije Nesib, Mešić Mede Hajrudin, Šehović Zahida Enver, Zajko Salke Safet.

Ordenom Zlatnog grba sa mačevima odlikovani su: Alagić Šefika Fahrudin, Dizdarić Osmana Salih, Domuz Stojke Čedo, Garibović Mumina Mehmed, Humo Džemala Mirza, Odžaković Muje

Hrvatska Republika Herceg Bosna imala je svoje odlikovanje, a Republika Srbija ka utvrdila je i svoja odlikovanja.⁸

Pripadnici Hrvatskog vijeća obrane dobivali su hrvatska odlikovanja.

U trenutku svoga stvaranja, Federacija BiH nije utvrdila svoja odlikovanja, nego je Zakonom o posebnim pravima odlikovanih osoba ratnim poduzetnicima i odlikovanjima priznala pravima odlikovanim osobama na temelju odlikovanja dodijeljenih od Predsjedništva RBiH za pripadnike Armije RBiH i vlasti Republike Hrvatske za pripadnike Hrvatskog vijeća obrane (HVO).⁹

Treba još dodati da su neka od predviđenih odlikovanja ranije u ratu odlikovanim osobama, podijeljena na svečanoj sjednici u povodu Dana državnosti RBiH 25. studenoga 1998. (Orden slobode, Orden heroja oslobodilačkog rata, Orden zlatnog grba s mačevima, Orden Zlatnog ljiljana sa zlatnim vijencem, Orden Zlatnog ljiljana sa srebrnim vijencem, Orden za vojne zasluge sa zlatnim mačevima, Orden za vojne zasluge sa srebrnim mačevima, Medalja za hrabrost i Medalja za vojne zasluge).

Ta sam odlikovanja sa slikovnim prilogom prikazao u „Numizmatičkim vijestima”, 53 2000.

Zakonom o odlikovanjima FBiH, od 21. svibnja 2003. reorganiziran je sustav odlikovanja i znatno je smanjen njihov broj te su utvrđeni ovi ordeni:

1. Orden slobode,
2. Orden mira,
3. Orden Bosne i Hercegovine,
4. Orden zlatnog grba Bosne i Hercegovine s mačevima,
5. Orden zlatnog grba Bosne i Hercegovine s lentom,
6. Orden Bosne i Hercegovine sa zlatnim vijencem,
7. Orden Bosne i Hercegovine sa srebrnim vijencem.

Namjena dodjele navedenih ordena regulirana je člankom 9. toga Zakona, pa se

1. Orden slobode dodjeljuje za posebne zasluge u ostvarivanju slobode i ljudskih prava, za razvijanje razumijevanja i povjerenja među građanima i narodima, kao i za zasluge u izgradnji demokratskih odnosa.

2. Orden mira dodjeljuje se za naročite zasluge u razvijanju međunarodnih odnosa između Bosne i Hercegovine i drugih država kao i za istaknute zasluge u razvijanju i učvršćivanju miroljubive saradnje i prijateljskih odnosa Bosne i Hercegovine i drugih država.

3. Orden Bosne i Hercegovine dodjeljuje se za zasluge u razvijanju i učvršćivanju međunarodne političke, ekonomske, naučne, kulturne i druge saradnje između Bosne

Fadila, Pavlović Dragana Igor, Petrović Marka Mihajlo, Salčin Alije Ramiz, Smlatić Sulejmana Sidik, Šamarlić Vinko, Turajlić Šefke Tahir, Žilić Abdulaha Amir.

Ordenom za vojne zasluge sa zlatnim mačevima odlikovani su: Bolić Senahid, Bogunović Emir, Isović Zaima Safet, Omerčević Hasiba Salih, Porobić Ibrahima Meho, Šakić Fehima Enver

Medaljom za hrabrost odlikovani su: Čamdžić Saliha Edina, Ivanović Mije Niko, Magoda Nusreta Muhidin, Mujkić Rasima Nihad, Šikalo Jusufa Smajo.

⁸ B. Beštak, „Numizmatičke vijesti”, broj 54/2001.

⁹ „Službene novine FBiH”, broj 20/2005.

i Hercegovine i drugih država i međunarodnih organizacija. Ovaj orden dodjeljuje se i najistaknutijim ličnostima za izvanredne zasluge za razvijanje i jačanje svijesti građana i naroda u borbi za slobodu i nezavisnost.

4. Orden zlatnog grba Bosne i Hercegovine s mačevima dodjeljuje se prvenstveno vojnim licima iz zemlje i inozemstva za naročite zasluge u odbrani zemlje, učvršćivanju mira, stabilizacije i vojne saradnje u zemlji i regionu. Uvjet da se dobije ovaj orden je prethodno dobivanje Značke Zlatni ljiljan.

5. Orden zlatnog grba Bosne i Hercegovine s lentom dodjeljuje se najistaknutijim ličnostima za izvanredne zasluge u razvijanju prijateljskih odnosa i saradnje Bosne i Hercegovine i drugih država i međunarodnih organizacija, kao i izvanredan doprinos u razvoju Bosne i Hercegovine.

6. Orden Bosne i Hercegovine sa zlatnim vijencem i Orden Bosne i Hercegovine sa srebrnim vijencem dodjeljuje se za posebne zasluge u razvoju privrede, obrazovanja, nauke, kulture, sporta, informiranja i drugih djelatnosti od značaja za razvoj zemlje i njenih građana i naroda¹⁰.

Istim je Zakonom utvrđena obaveza Predsjedništva da svojim aktom utvrdi oblik ordena i njihovih minijatura te način njihove dodjele.

Taj zakon sadrži i standardne odredbe vezane za odlikovanja:

- odlikovanje može nositi samo odlikovana osoba;
- odlikovanje ne može biti predmet prometa;
- poslije smrti odlikovane osobe, odlikovanje mogu naslijediti članovi obitelji, bez prava nošenja;
- ako nema živih članova obitelji odlikovanog, odlikovanje i uvjerenje vraćaju se Sekretarijatu Predsjedništva, a odlikovanje može biti predano muzeju na čuvanje;
- odlikovanje se mora nositi na primjeren način, uz moralnu obavezu odlikovanog na nošenje povodom državnih praznika, jubileja itd.;
- ista osoba, odnosno druge pravne osobe mogu biti ponovno odlikovane istim odlikovanjem;
- odredba o oduzimanju odlikovanja;
- kaznene odredbe.

Zakonom o posebnim pravima dobitnika ratnih priznanja i odličja i članova njihovih obitelji, objavljenom u „Službenim novinama Federacije BiH”, broj 70/2005, uređuju se prava, uvjeti i postupak ostvarivanja prava dobitnika ratnih priznanja i odličja i članova obitelji poginulih, umrlih i nestalih dobitnika ratnog priznanja i odličja, pripadnika armije RBiH, Hrvatskog vijeća obrane i Ministarstva unutarnjih poslova RBiH, za vojne zasluge u domovinskom, odnosno obrambeno-oslobodilačkom ratu od 18. 9. 1991. do 23.12. 1995. godine.

U članku 2. toga Zakona dobitnikom ratnog priznanja „... smatra se svaki državljanin Bosne i Hercegovine, koji je u periodu iz člana 1. ovog Zakona, više puta iskazao ličnu hrabrost, požrtvovnost i lični doprinos u borbi za odbranu i oslobođenje Bosne i

¹⁰ „Službeni glasnik FBiH”, broj 20/2003.

Herecegovine, odnosno koji se naročito istakao u oružanom suprotstavljanju agresoru, ili koji je doprinio proširenju slobodnih dijelova Bosne i Hercegovine, pa mu je u skladu sa p op sima dodijeljeno ratno p iznanje ili odlikovanje”.¹¹

Kao što je već rečeno, u ratno vrijeme realizirana su i dodijeljena određena odlikovanja utvrđena Zakonom iz 1994. godine te značka Zlatni ljiljan za nagrađivanje boraca. Pri utvrđivanju osnova za ostvarivanje prava po osnovi odlikovanja, ovim zakonom izjednačeni su određeni ordeni BiH s ordenima koje su dobivali pripadnici HVO od hrvatskih vlasti, pa su tako po važnosti stavljeni u isti rang:

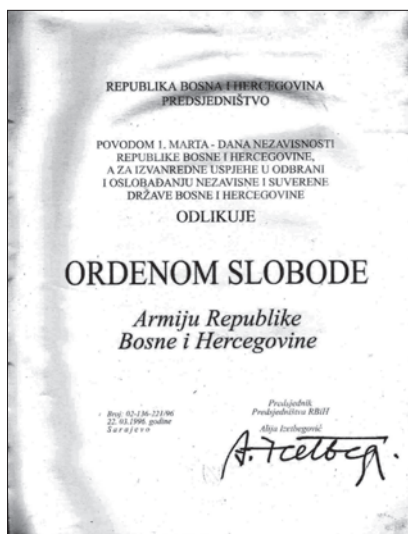
- Značka Zlatni ljiljan s Ordenom Hrvatskog trolista,
- Orden slobode s Ordenom bana Jelačića,
- Orden heroja oslobodilačkog rata s Ordenom Nikole Šubića Zrinskog,
- Orden oslobođenja s Ordenom kneza Domagoja s ogrlicom,
- Orden zlatni grb s mačevima s Ordenom hrvatskog pletera.

U tom Zakonu navedena su i odlikovanja i p iznanja koja nisu regulirana s do sada navednim zakonima, nego Pravilnikom ministra unutrašnjih poslova:

- Policijska medalja za hrabrost,
- Zlatna policijska značka - zvijezda,
- Srebrna policijska značka - zvijezda,
- Srebrni štit.

Zlatna policijska značka ekvivalent je za Zlatni ljiljan za pripadnike Ministarstva unutarnjih poslova RBiH.

Ordenom slobode Predsjedništvo RBiH odlikovalo je 21. ožujka 1996. Armiju RBiH kao cjelinu.

Slika 12.

¹¹ „Službene novine FBiH”, broj 61/2006.

Valja nešto reći i o pravima odlikovanih. Dobitnici ratnih priznanja i odlikovanja uživaju na osnovi zakona i posebna prava, između ostalog to su:

- njega i pomoć druge osobe,
- obavještavanje o smrti putem javnih medija, ukop uz državne počasti,
- naknada troškova sahrane i p d i zanje spm enika,
- zdravstvena zaštita u zemlji i p pt rebi u inozemstvu,
- p ioritet p d jednakim uvjetima p i zapš ljanju, dodjeli stip ndija i smještaja u đačke i studentske domove, pri rješavanju stambenog pitanja, pri zakupu ili otkupu ps lovnog p ostopora,
- novčana naknada za vrijeme nezaposlenosti,
- pvl astica u gradskom p ijevozu.

Pod određenim, zakonom utvrđenim uvjetima, određena prava imaju i članovi poginulih, nestalih ili umrlih odlikovanih boraca.

Godine 2008. donesen je Zakon o izmjenama i dopna ma Zakona o odlikovanjima, a njegovim donošenjem prestaju važiti odredbe Zakona o odlikovanjima iz 1994. i 2003go dine.

U obrazloženju o potrebi izmjena i dopuna zakona iz 2003. godine, ističe se da do tada nije dodijeljeno niti jedno odlikovanje, a jedan od razloga nep imjenjivosti zakona bile su izmjene propisa kojima se regulirala nadležnost pojedinih ministarstava, osnivanje Ministarstva obrane, odnosno p omjene Stalnog komiteta za vojna p tanja.

Tim Zakonom svu nadležnost vezanu za odlikovanja preuzima Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, p tako i nadzor nad izradom odlikovanja i davanje ovlaštenja za izradu odlikovanja, vođenje evidencije dodijeljenih odlikovanja i predlaganje Predsjedništvu Pravilnika o odlikovanjima, kojim se utvrđuju:

- izgled odlikovanja i njegove minijature,
- tehnička izrada odlikovanja,
- način nošenja i isticanja odlikovanja,
- op s isp ave o dodjeli odlikovanja.

Na kraju, u skladu s riječima književnika Ive Andrića s početka ovog članka, završio bih riječima Seada Kruševljakovića, autora Priloga izučavanju faleristike u Bosni i Hercegovini, koji kaže i ovo:

„... Boreći se stoljećima za opstanak u burnoj historiji ovih prostora, Bosanci su se također kitili medaljama i ordenima. Najčešće su ih dobivali za herojstvo i za vojne uspjehe u interesu drugih država i imperija. ... Bosanci su uslijed historijskih okolnosti, češće ginuli u tuđim ratovima i za tuđe interese. ... U Prvom svjetskom ratu Monarhija je odlikovala 35.637 Bosanaca različitim medaljama za vojne zasluge. Među njima je bilo i 146 nosilaca Zlatne medalje - najvišeg odlikovanja u austrougarskoj vojsci. Među 3 miliona vojnika K&K Monarhije Druga bošnjačka regimenta bila je najodlikovanija jedinica u čitavoj austrougarskoj vojsci sa 56 "zlatnih medalja" ... U Bosni su se vodile

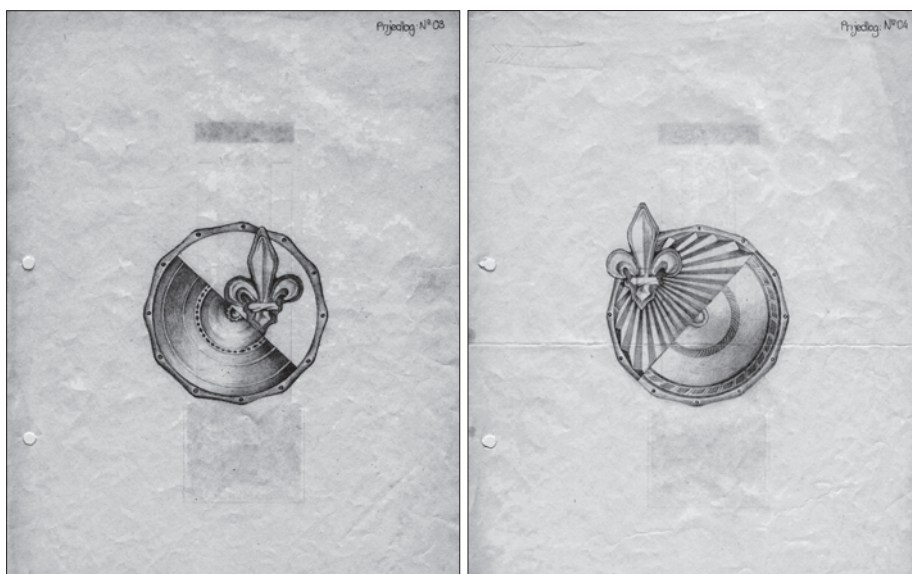
gotovo sve najvažnije bitke Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije. ... Socijalistička Jugoslavija Ordenom narodnog heroja odlikovala je 1.322 borca a njih 284 bilo je iz Bosne. ... nasuprot novog fašizma stajali su, usamljeni i goloruki Bosanci. Potpuno nespremni za rat. S druge strane, prvi put u historiji, nakon pada Bosne 1463. godine i vremena zaboravljenog bosanskog kraljevstva dinastije Kotromanića, Bosanci su imali priliku da se, braneći pravo na život i slobodu, bore i za svoju državu.”

Neke činjenice i događaji vezani za ovu materiju već su objavljeni. Nakon uvida u novop istiglu dokumentaciju valjalo ih je u kontekstu i ponovi ti.

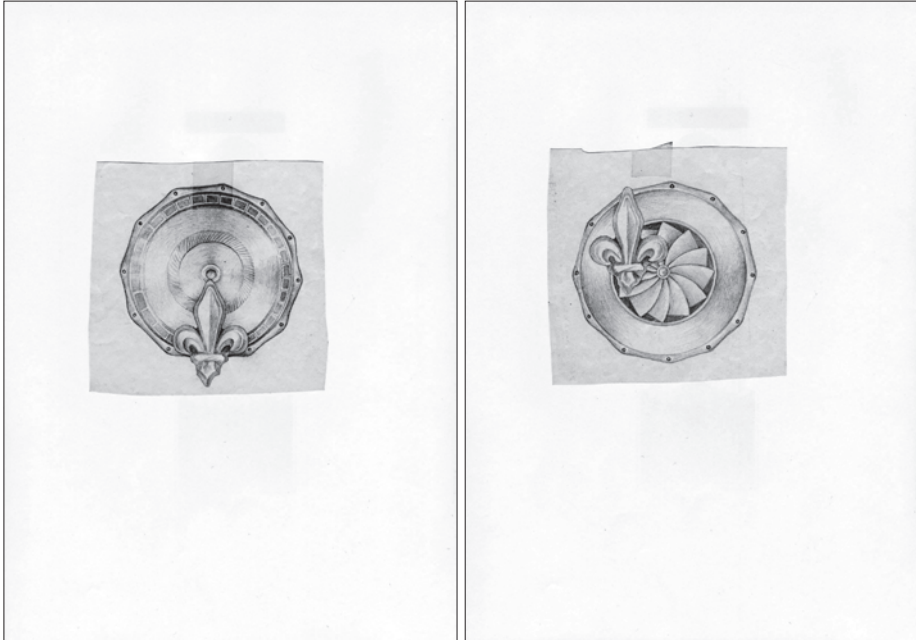
Na žalost, iako ima zakonom utvrđena odlikovanja, još traje postupak o cijeloj toj materiji, dakle, Federacija BiH još nije dovršila taj posao. Valja se nadati da će to biti učinjeno na najbolji način.

Zahvaljujem gospodinu Ameru Sulejmanagiću iz Sarajeva, vrlom članu Hrvatskog numizmatičkoga društva, koji mi je pomogao u prikupljanju izvora potrebnih za pisanje ovoga članka. Zahvaljujem i kapetanu ARBiH, gospodinu Senadu Pezi, koji mi je kao jedan od aktivnih sudionika u tim događajima pomogao svojim sjećanjima i prilozima.

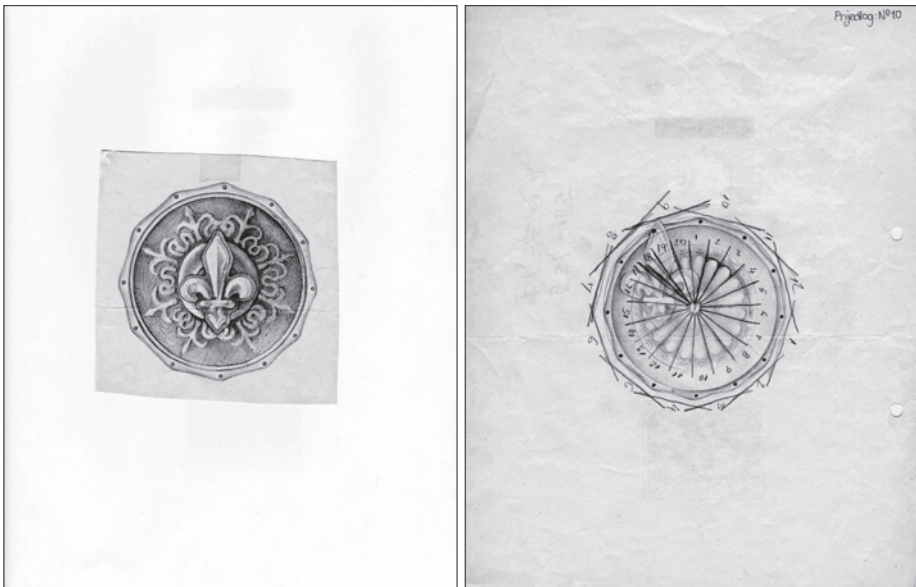
Skice i crteži za Značku Zlatni ljiljan, prijedlog Senada Peze

Slike 13., 14.

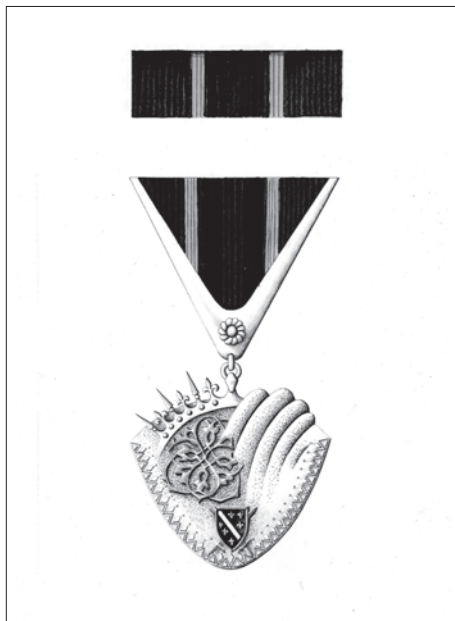

Slike 15., 16.

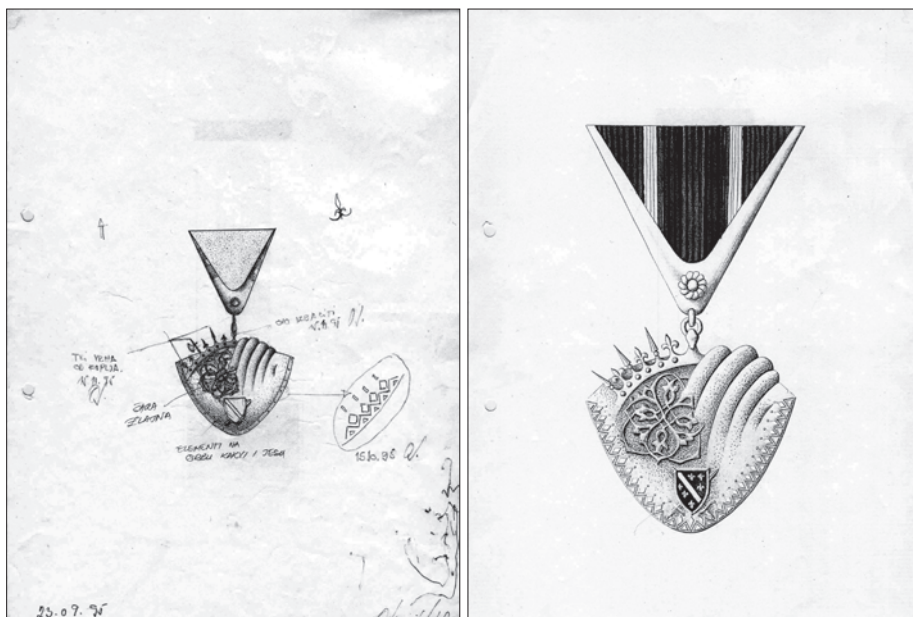
Slike 17., 18.

Skice i crteži za Orden Zlatnog grba s mačevima, prijedlog Senada Peze

Slika 19.

prijedlog Sakiba Okovića

Slika 20., 21.

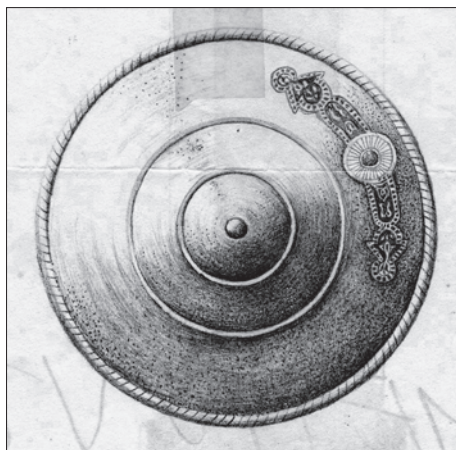
Skice i crteži za Ratno priznanje Srebrni štit

prijedlog Senada Peze

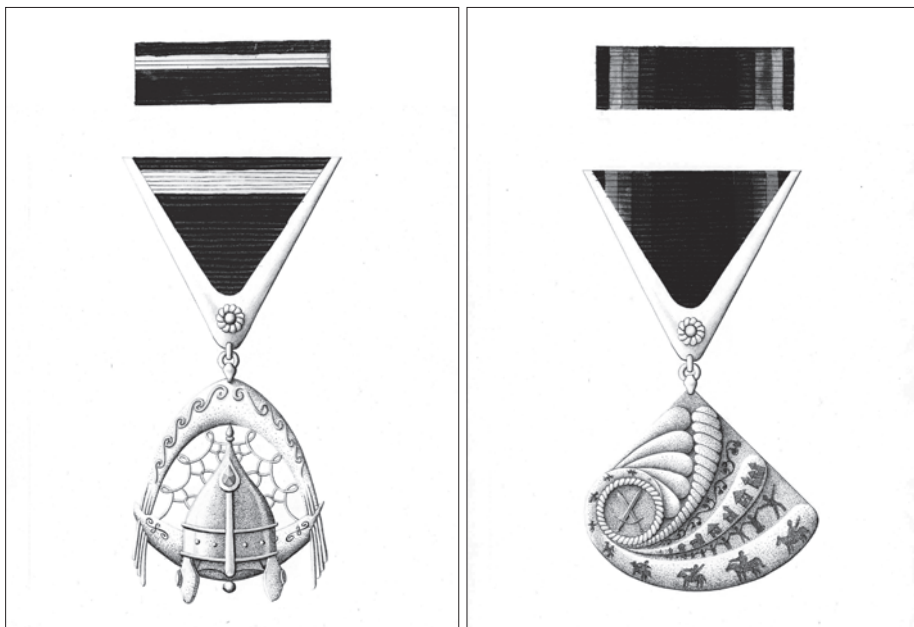
Slika 22.

prijedlog Sakiba Okovića

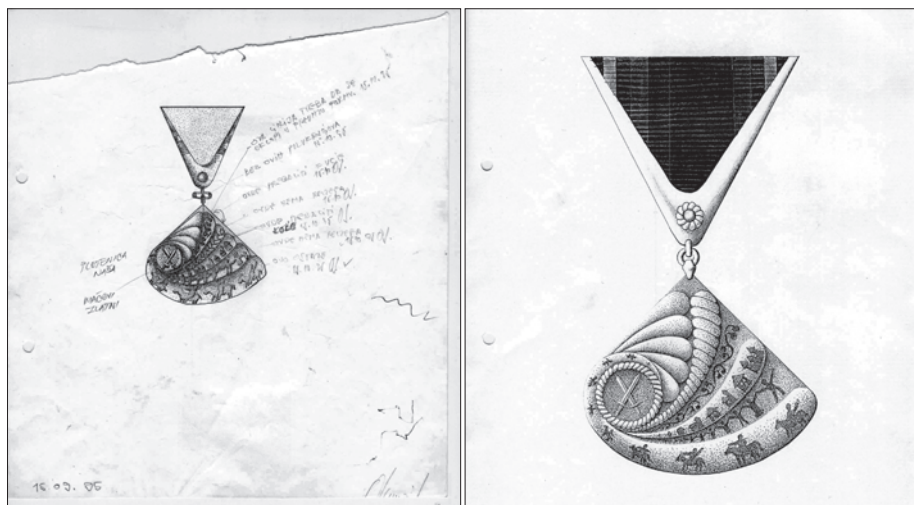

Slika 23.

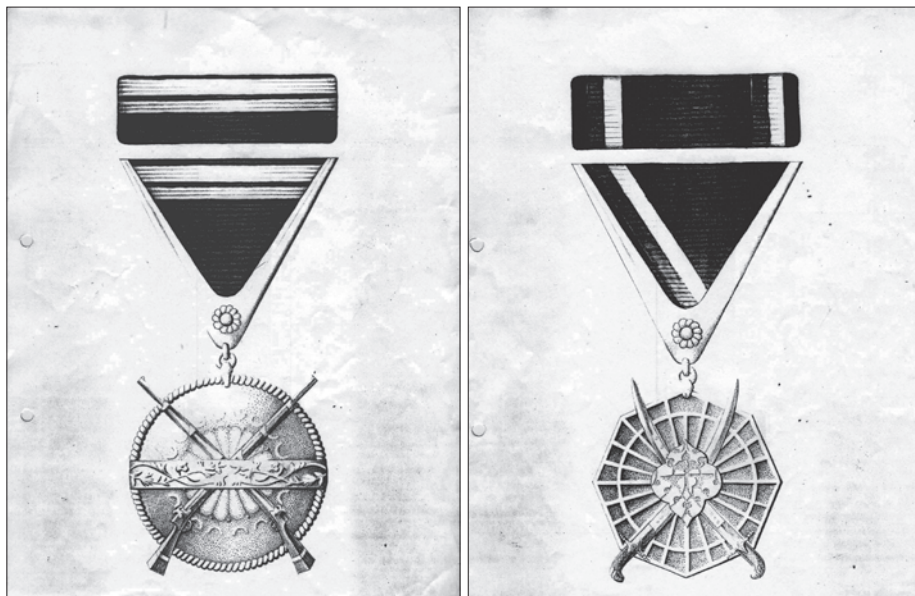
Skice i crteži neimenovanih prijedloga za eventualna odlikovanja
p ijedlog Senada Peze

Slike 24., 25.

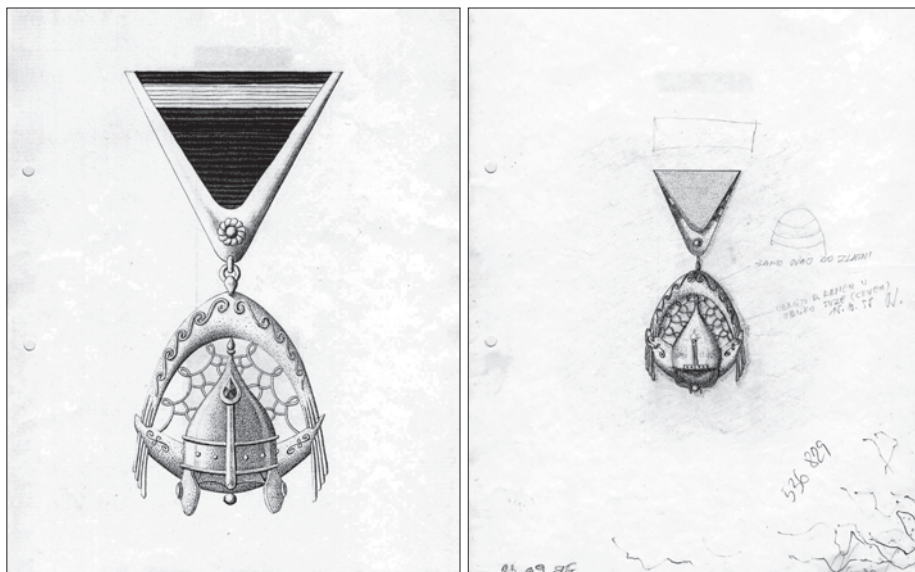

Slike 28., 29.

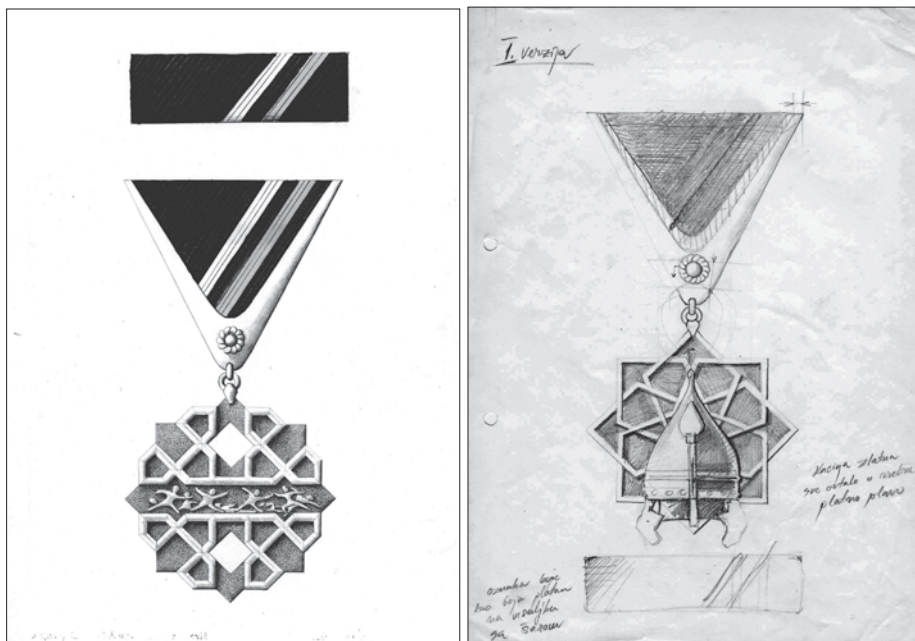

Slike 32., 33.

prijedlog Sakiba Okovića

Slike 26., 27.

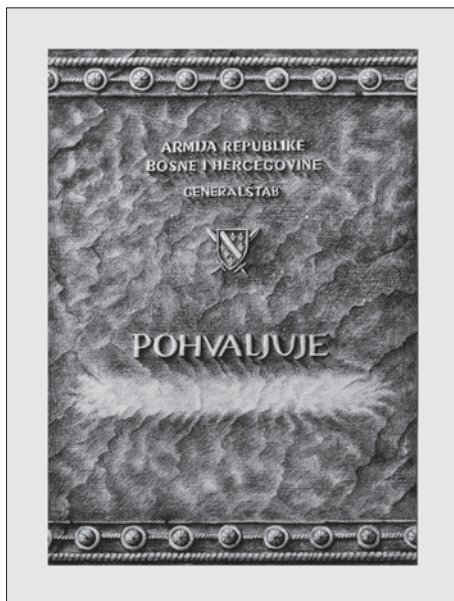

Slike 30., 31.

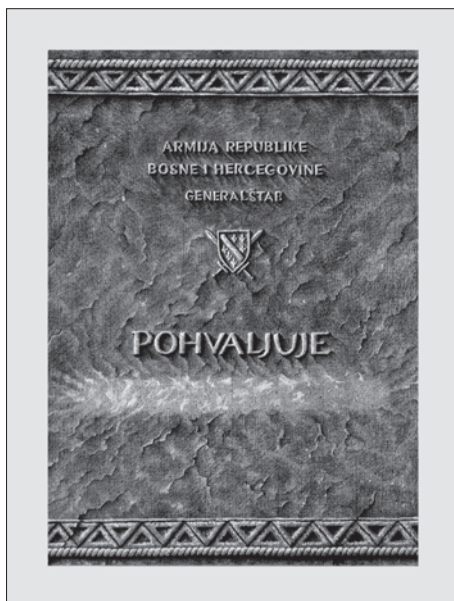

Slike 34., 35.

Skice i crteži za povelju Pohvala prijedlozi Senada Peze

usvojena varijanta, slika 36.

neusvojena varijanta, slika 37.

Bilješke

1. OS RBiH - Oružane snage Republike Bosne i Hercegovine.
2. ŠVK OSRBiH - Štab Vrhovne komande Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine.
3. Sefer Halilović - rođen 6. 1. 1952. u Prijepolju, 1991. godine napušta Jugoslavensku narodnu armiju, u činu majora, bijegom iz Beograda. Bio je prvi komandant Armije Bosne i Hercegovine, koju je uredio kao vojnu silu s više od 220.000 vojnika. Između ostalog bio je osnivač i predsjednik Bosanskohercegovačke patriotske fronte, ministar za izbjeglice i raseljena lica, zastupnik u Parlamentu BiH 2006. - 2010. godine.
Kao bosanskohercegovački general oslobođen od odgovornosti pred sudskim tribunalom u Den Haagu.
4. Rasim Delić - rođen 4. 2. 1949. u Čelebiću, umro 16. 4. 2010. u Visokom, general armije i drugi načelnik generalštaba ARBiH; za vrijeme rata bošnjački ratni zapovjednik u BiH; 15. 9. 2008. osuđen pred Haškim tribunalom za ratni zločin, po jednoj točki optužnice, na 30 godina.
5. Alija Izetbegović - rođen 8. 8. 1925. u Bosanskom Šancu, umro 19. 10. 2003. u Sarajevu. Godine 1990. izabran za predsjednika RBiH, kao predstavnik stranke SDA, do 1991. godine; 1992. - 2000. godine predsjednik je sedmočlanoga Predsjedništva RBiH; u svojstvu predsjednika proglasio je nezavisnost RBiH i njezino odcjepljenje od Jugoslavije.

Literatura:

1. Uredba sa zakonskom snagom o odlikovanjima RBiH, „Službeni list RBiH”, broj 9/1994.
2. Zakon o potvrđivanju Uredbi sa zakonskom snagom, „Službeni list RBiH”, broj 13/1994.
3. Pravilnik o priznanjima i stimulativnim mjerama u OS RBiH, „Službeni list RBiH”, 37/94.
4. Ukaz o odlikovanju.
5. Uputstvo o ratnom priznanju Značka Zlatni ljiljan.
6. Uputstvo o ratnom priznanju „Srebrni štit”.
7. Uputstvo o ratnom priznanju „Plaketa oružanih snaga”.
8. Uputstvo o ratnom priznanju „Ljiljan zahvalnosti”, „Službeni list Armije RBiH”, 3/1995.
9. Zakon o odlikovanjima BiH, „Službeni glasnik BiH”, broj 21/2003.
10. Zakon o posebnim pravima dobitnika ratnih priznanja i odlikovanja i članova njihovih porodica, „Službene novine FBiH”, broj 70/2005.
11. Zakon o dopunama Zakona o posebnim pravima dobitnika ratnih priznanja i odlikovanja i članova njihovih porodica, „Službene novine FBiH”, broj 61/2006.
12. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odlikovanjima BiH, „Službeni glasnik BiH”, 24/2008.
13. Monografija „ZLATNI LJILJANI i odlikovani pripadnici Armije RBiH 1992. - 1995.”, grupa autora: *Hasib Mušibegović, Hamza Višća, Fikret Tabaković, Šefkija Biogradlić*, u izdanju ZK Vojske FBiH, Zenica, 2000.
14. *Branko Beštak*, Odlikovanja Bosne i Hercegovine, „Numizmatičke vijesti”, broj 53/2000.
15. *Branko Beštak*, Odlikovanja Bosne i Hercegovine II, „Numizmatičke vijesti”, broj 54/2001.
16. *Mesud Šadinlija*, „Počasni nazivi - kolektivna ratna priznanja u Armiji Republike Bosne i Hercegovine”, Sarajevo, UDK 35.13(92) ”1992/1995”.

17. *Sead Kreševljaković*, Prilog izučavanju faleristike u Bosni i Hercegovini, 2012, Sarajevo.
18. *Fuad Hadžihalilović*, Mišljenje o prijedlogu grafičkih rješenja za ratna priznanja, odlikovanja i pohađanja Armije RBiH, 2. 1. 1995., Sarajevo.
19. Uvjerenje generalštaba ARBiH, broj 8/2-587/2 od 14.4.1995.